

Леонід ЧУПРІЙ,
доктор політичних наук, професор;

Кан ДЕН СІК,
кандидат політичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: Досвід України, Сирії та країн Корейського півострова

Анотація: У статті досліджено особливості сучасних регіональних конфліктів. Проаналізовано причини розколу Корейського півострова, війни у Сирії та збройного протистояння на Сході України. Зазначено, що в багатьох регіональних конфліктах перетинаються інтереси низки головних світових гравців. Автор акцентує увагу на тому, що нині поки що відсутні ефективні методи врегулювання збройних конфліктів, які все частіше виникають у різних точках світу. Наголошено на важливості пошуку інституційних, нормативно-правових та інших форм вирішення регіональних конфліктів.

Ключові слова: регіональні конфлікти, гібридна війна, Корейський півострів, денуклеаризація, Україна, Сирія.

Світова спільнота сьогодні дедалі частіше стикається з новими, нетрадиційними формами війн і конфліктів, які стали постійним атрибутом сучасного етапу міжнародних відносин. У багатьох регіонах світу посилюється міждержавне суперництво на регіональному і місцевому рівнях, що зумовлює зростання небезпеки виникнення значної кількості насильницьких конфліктів, більшість із яких набувають форми збройного протистояння. Локальні війни та воєнні конфлікти різного масштабу та інтенсивності, що стали постійною формою силового вирішення політичних, територіальних, етнонаціональних, релігійних, економічних та інших протиріч, становлять одну з основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки.

Питанням дослідження особливостей сучасних глобальних трансформаційних процесів, проблем регіоналізму та регіональних конфліктів присвячені праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, як-от: І. Алексеєнко, Є. Андроса, Т. Андрущенко, Г. Аніліоніса, А. Арсеєнка, В. Беренса, В. Буянова, С. Вовканича, І. Воронова, П. Гай-Нижника, С. Галаки, Д. Гелда, Д. Голдблатта, Л. Губського, Б. Дікона, М. Дорошка, В. Журавльова, Н. Зотової, П. Ігнат'єва, В. Іноземцева, Кан Ден Сіка, Кім Хак Джун, В. Копійки, І. Кресіної, М. Косолапова, О. Коппель, В. Крушинського, В. Кувалдіна, В. Лі, С. Леша, Є. Магди, В. Манжолі, Е. МакГрю, Д. Медоуза, В. Михайлова, Д. Мусієнка, О. Неклесси, О. Пархомчук, Г. Перепелиці, Дж. Перратона, А. Печчеї, Й. Рендерса, Р. Робертсона, Дж. Сороса, Дж. Стігліца, В. Толстих, С. Удовика, М. Фезерстоуна, О. Чумакова, Ю. Яковця та ін.

Глобальна епоха в історії людства поставила нові завдання у сфері вивчення основних тенденцій розвитку регіональних конфліктів. Ця проблематика є особливо актуальною для України, країн Корейського півострова, Сирії та інших регіонів, де перетнулись інтереси головних світових гравців. Досить часто вони і провокують такі конфлікти.

Достатньо повчальною є історія Корейського півострова, який став жертвою зіткнення інтересів великих держав. На думку В.Д. Тихомирова, процес розколу Кореї розпочався ще під час Другої світової війни, коли постало питання розподілу її території на міжнародних конференціях союзних держав [1, с. 58].

Щодо причин виникнення корейської проблеми експерти і аналітики сходяться, що винними у розколі були США та СРСР, котрі діяли без врахування інтересів корейського народу. При цьому слід зазначити, що значна частина американських, західноєвропейських і південнокорейських політологів головним винуватцем розколу вважають СРСР. Хоча, за даними південнокорейських джерел, пропозицію про розділ Кореї через 38-у паралель внесли американці, за порадою японського керівництва.

Південнокорейський вчений-політолог Кім Хак Джун у своїй праці «Політика об'єднання Південної та Північної Кореї» пише: «Найбільшу відповідальність несе Радянський Союз, який після Другої світової війни не лише відмовився співпрацювати для створення єдиного демократичного уряду в Кореї, але й активно намагався цьому перешкодити. Радянський Союз, який прагнув панувати в Північній Кореї, був найважливішим фактором розколу країни. За таких обставин ООН практично була позбавлена можливостей для об'єднання Кореї» [2, с. 94].

Такої ж думки дотримується й американський вчений Л. Гудріч [3, с. 13–14]. Поряд із цим Кім Хак Джун зазначає, що «політичні діячі союзних держав, особливо США, також частково відповідальні» за поділ Кореї [2, с. 94].

Отже, західні політологи, не знімаючи часткової провини із США, головну відповідальність за розкол покладають на СРСР.

Схожої думки дотримуються Р. Скарлапіно і Лі Джон Сік, які вважають, що створення 8 жовтня 1945 року в Пхеньяні тимчасового народного комітету п'яти провінцій започаткувало виникнення сепаратної держави на Півночі. Це означає, що, на їхню думку, не Південь за допомогою США, а саме Північ почала поділ Кореї.

У зв'язку з цим варто згадати резолюцію, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 26 лютого 1948 року «Про проведення виборів в одній лише Південній Кореї». Багато політологів Південної Кореї та США (зокрема Л. Гудріч) вважають, що прийняття цієї резолюції мало серйозні наслідки для Кореї. Ця резолюція фактично заохотила до виникнення сепаратного уряду в Південній Кореї, що, звичайно, спричинило створення уряду і на Півночі Кореї.

Щодо конфлікту у Сирії, тут перетнулися інтереси цілої низки світових і регіональних гравців. Нагадаємо, що в 1971 році Хафес аль-Асад унаслідок путчу прийшов до влади у Сирії та правив протягом 29 років, а після 2000 року почав правити вже його син Башар аль-Асад. Таким чином Асади правлять протягом 45 років. Щоправда, у Північній Кореї вже понад 70 років правління здійснює сім'я Кім, починаючи з 1945 року, коли до влади прийшов Кім Ир Сен, потім у спадок передав правління своєму синові Кім Чен Ир, а той, зі свого боку, Кім Чен Ину. Аналізуючи діяльність Башар аль-Асада, слід зазначити, що він проводив досить жорстку політику у відношенні до опозиції та різноманітних етнічних груп, також підтримував тероризм. Відтак Вашингтон включив Сирію до членів «осі зла». Останнім часом Адміністрація Д. Трампа здійснила жорсткі дії проти режиму Асада, завдавши декількох ракетних ударів по військовим об'єктам Сирії у відповідь на хімічні атаки військ Асада проти опозиції. Європейські країни також підтримують політику США, входячи до створеної Сполученими Штатами коаліції проти «Ісламської держави», надавши їй свої літаки. Але загалом Євросоюз сконцентрувався на дипломатичних зусиллях з урегулювання конфлікту. Туреччина бореться проти уряду Асада і прагне встановити в Дамаску поміркований ісламістський режим і не допустити посилення Ірану. Вона також намагається не дозволити курдам створити на півночі Сирії автономний регіон і базу для РПК. Ізраїль не втручається у громадянську війну в сусідній Сирії, але підтримує США та європейських союзників і офіційно виступає проти союзників Асада – Ірану та «Хезболли».

Іран підтримує Сирію, оскільки бореться проти США та виступає за створення нового світового мусульманського порядку. Тегеран практично не має союзників у регіоні, за винятком асадівської Сирії, ліванської «Хезболли» та іракських шіїтів. Для посилення своїх позицій Іран співпрацює

з Росією, яка також підтримує владу Асада, намагаючись зміцнити позиції в цьому регіоні та позиціонувати себе як світового геополітичного гравця, на думку якого повинні зважати такі сильні гравці, як США та Євросоюз, хоч останнім часом їй все менше це вдається. Монархії Перської затоки – Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати і Катар виступають проти влади Асада, що активно розбудовує відносини з Тегераном, вони який є їхнім ворогом, і спонсорує антимонархічні рухи в арабському світі. Тому ситуація в Сирії дуже складна та не зможе вирішитися найближчим часом, оскільки США та європейські країни не планують вводити війська на територію Сирії, щоб не спровокувати початок Третьої світової війни, а ракетні удари США завдають асадівському режиму лише тимчасову шкоду.

Щодо збройного конфлікту, який відбувається на сході України, ми можемо охарактеризувати його як гібридну, асиметричну війну Російської Федерації проти України.

За визначенням Є. Магди, «Гібридна війна – це прагнення підпорядкувати одну державу іншій, застосовуючи різні інструменти». Бойові дії в ній стоять на другому плані. «Адже мета ведення “гібридної” війни – це залякування, а не знищення», вважає дослідник. Суть “гібридної” війни полягає в тому, що її ведуть навіть без офіційного оголошення [4]. Проте гібридна війна – це не тільки «зелені чоловічки». Вона має багато складових і багато «облич». Це і «проксі-війна», і «заколот-війна», і «нелінійна війна» та «консцієнтальна війна». Кожен із видів агресії використовується в певний час у певному обсязі – з метою досягти найкращого результату з найменшими втратами. Автор російської концепції «гібридної війни», начальник Генштабу РФ генерал Валерій Герасимов, виступаючи на зборах Академії військових наук у 2013 році, охарактеризував її так: «Акцент використовуваних методів протиборства зміщується в бік широкого застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів, які реалізуються через задіяння протестного потенціалу населення. Все це доповнюється воєнними заходами прихованого характеру, зокрема застосуванням засобів інформаційного протиборства та діями сил спеціальних операцій. До відкритого застосування сили – часто під виглядом миротворчої діяльності та кризового реагування – переходять тільки на певному етапі, переважно для досягнення остаточного успіху в конфлікті» [5, с. 170].

Відтак сьогодні ми спостерігаємо декілька достатньо кровопролитних регіональних конфліктів, які досить складно вирішити в умовах залучення в них цілої низки ключових світових гравців. Отже, в умовах реорганізації світового порядку особливо гострою стає проблема вирішення регіональних, локальних конфліктів. Слід констатувати, що зараз поки що відсутні ефективні методи врегулювання конфліктів, які все частіше виникають у різних точках світу.

Щоб успішно боротися з регіональними і локальними конфліктами, необхідно мати розроблений механізм врегулювання, заснований на міжнародно-правовій базі. Анексія Криму і непряме вторгнення Росії в Україну, а також події, що відбуваються в Сирії, відродили епоху «холодної війни» і гонки озброєнь. Відтак виникає запитання, чи можна запобігти таким війнам. Формально за мир несе відповідальність ООН, а особливо – Рада Безпеки ООН. Вкрай проблемною є та обставина, що дві країни, що входять до складу Ради Безпеки, Росія та США, протистоять одна одній. Але найбільш негативним є те, що в РБ ООН країна, наділена правом вето, може заблокувати резолюцію, яку підтримають всі інші країни та яка б сприяла вирішенню тих чи інших конфліктів. Характерними прикладами цього є події, що відбуваються в Україні та Сирії. ООН, на жаль, неспроможна вирішити подібні конфліктні ситуації.

Нині недостатньо помітні ролі міжнародного поліцейського США і Китаю, який претендує на роль лідера і обмежується лише риторикою. Події в Україні та Сирії піднесли хороший урок усьому світові, що слабкі у військовому відношенні країни та країни, що не мають союзницьких договорів із могутніми державами, не захищені від агресії з боку сильніших.

Крім того, історичні події свідчать, що в регіоні, де перетинаються геополітичні інтереси великих держав, ніхто не може гарантувати мир і безпеку. Такі країни, як Корея, Україна, Сирія, постраждали через те, що в цих регіонах зіткнулися інтереси великих держав. Події у світі не можуть не турбувати і Республіку Корея, через те що Корейський півострів може знову перетворитися на арену зіткнення інтересів США та Китаю.

Відтак, аналізуючи хід подій в Україні, Сирії, РК, можна дійти відповідних висновків і прийняти заходи. Зрозуміло, чому Росія фактично окупувала Крим і здійснила агресію на східні регіони України. По-перше, тому що Крим стратегічно і геополітично важливий регіон. Та й сама Україна має важливе геополітичне розташування, чому й перетворилася на арену зіткнень інтересів західних країн, США та Росії. Схожа ситуація може розгорнутися і на Корейському півострові, де не виключене зіткнення інтересів морських держав США, Японії та континентального Китаю і Росії.

Що стосується подій в Україні, цілком зрозуміло, що Росія проти того, щоби колишні республіки СРСР набували західної орієнтації і підтримували просування НАТО на Схід. У цьому Росія бачить загрозу своїй безпеці. Крім того, для Росії військово-морська база в Криму має стратегічне значення. Озброєне вторгнення в Україну продиктоване її стратегічними інтересами. Україна геополітично знаходиться на дуже важливому місці та відіграє роль буферної зони для Росії. Аналогічна ситуація і з Корейським півостровом, тут Китай та Росія вважають Північну Корею буферною зоною, а США і Японія використовують Південну Корею. Звичайно, є і відмінності в ситуаціях

України і Кореї. По-перше, Корея є мононаціональною країною, яка не має мовних протиріч, які є в Україні. Є істотні відмінності як у військовому, так і в економічному стані. Але є одна загальна риса – геополітична важливість. Саме тому обидві країни неодноразово опинилися в центрі зіткнення інтересів великих країн. Україна – потенційно потужна країна з достатньою кількістю людських і природних ресурсів, не змогла захистити свою безпеку.

З моменту отримання незалежності в Україні не було сильного політичного лідера, здатного згуртувати та об'єднати її народ, усунути всі суперечності, які історично склалися в країні, не було розроблено як чіткої зовнішньополітичної, так і стратегії безпеки. Не було і політичної сили, здатної об'єднати Захід і Схід, Крим та інші регіони. Через зовнішньополітичні причини народ України не зміг самостійно вирішити свої внутрішні проблеми, а деякі політичні сили (Партія регіонів) і В. Янукович фактично закликали Росію під виглядом «допомоги братському українському народові» здійснити агресію проти України. Історія підтверджує, що такий спосіб вирішення внутрішніх проблем є згубним. Імджінська війна 1592 р., Гапшинська 1894-го, Корейська війна 1950–1953 рр. є типовими прикладами згубності для країн в ситуації, коли за допомогою зовнішніх сил деякі політики намагаються вирішити внутрішні проблеми [6, с.47].

Україна, займаючи важливе геостратегічне положення, керувалася зовнішньополітичною концепцією багатовекторності та не входила в потужні військові союзи, зокрема НАТО, що й спричинило її безпомічність перед агресією Росії, коли лише завдяки самовідданості та героїзму добровольчих батальйонів ми змогли зберегти суверенітет України. США та Європейський Союз не здійснювали активних дій, коли відбувалася анексія Криму, вони лише висловили глибоке занепокоєння, закликаючи при цьому О. Турчинова не розпочинати відкритих воєнних дій у Криму проти зелених чоловічків, боячись повномасштабної агресії Росії. США лише останнім часом посилила тиск на Москву. НАТО також не зробило жодних дієвих кроків, запобігаючи агресивним діям Росії проти учасників Альянсу, передусім країн Балтії. Відтак Україна, яка відмовилася від ядерної зброї задля гарантій безпеки в рамках Будапештського меморандуму, виявилася беззахисною перед агресією Росії. Міжнародні організації, як от ООН, окрім риторичного засудження жодних дієвих кроків не зробили. Це говорить про те, що стратегічно жодна країна в світі не захищена від агресії сильних держав. Отже, у зв'язку з цим виникає чимало запитань: чи здатні США в таких випадках захищати слабкі держави, і якщо США не мають сил і бажання, то яка країна спроможна на такі дії? Деякі дослідники вважали, що такою країною може бути Китай, але досі ще не було випадку, щоби Китай виступив в ролі захисника. І, як відомо, ні ООН, ні ЄС також не є такими. Тоді виникає запитання, у чому полягає роль лідерів

світового порядку та як вони збираються гарантувати мир і процвітання на земній кулі? Така ситуація, у якій сьогодні опинилася Україна, багато в чому, на жаль, залежить не від України, а переважно від ситуації в Росії.

Випадок аналогічний і з Кореєю. Після російсько-японської війни доля Кореї залежала не від короля Кореї, а від Японії. Причина одна і щодо України, і щодо Кореї – слабкість у військовому і економічному відношеннях. Останнім часом США нібито вже готові виділити летальну зброю Україні, але коли це буде здійснено остаточно, ще не вирішено.

Всі ці чинники свідчать про те, що, як і раніше, методи і способи вирішення долі малих і слабких держав не змінилися. За будь-яких історичних епох слабкі держави, які оточені великими і знаходяться на геополітично важливому місці, не можуть вирішити свою долю самостійно. Це нині є класичним варіантом практики міжнародної політики.

Типовим прикладом є також доля Корейського півострова та Філіппін, які були захоплені після Кастра-Тафтської угоди 1905 р. між США і Японією. Тоді, за змовою США та СРСР, Корейський півострів був розділений через 38 паралель між цими державами. Цілком ймовірно, що існує також змова США та Китаю відносно Північної Кореї у разі виникнення надзвичайних обставин.

Як відомо, економічно Україна більше співпрацювала з Росією, ніж із ЄС. Приблизно 20–25% експорту припадає на Росію. Енергетична залежність України від Росії нагадує ситуацію Північна Корея – Китай, тільки останнім часом ця залежність усе-таки зменшується [6, с. 54].

Але щодо безпеки вони суттєво відрізняються – Північна Корея, на відміну від України, має ракетно-ядерне озброєння. Відтак і Південна Корея завдяки військовому союзу із США, має достатній захист. Тобто Україна, Північна та Південна Кореї перебувають на геополітично важливому місці в оточенні великих держав. Україна після розвалу СРСР в 1991 році мала більше 2000 одиниць ядерної зброї, але в 1994 році згідно з Будапештським меморандумом із боку США та Росії отримала нібито гарантію безпеки і відмовилася від ядерної зброї. Український дослідник П. П. Гай-Нижник зазначав, що Будапештський меморандум має декларативний характер і чіткі гарантії країн-підписантів там не були прописані, що було значним прорахунком із боку української дипломатії, яка, перебуваючи в полоні ілюзій щодо початку нової ери в міжнародних відносинах, не спромоглася повною мірою виконати своє головне завдання [7, с. 367]. Як відомо, Путін порушив умови меморандуму і здійснив агресію на Україну. Отож, гарантії територіальної цілісності з боку США та Росії не були підтвержені в реальній ситуації. Так, за свідченнями американського дипломата С. Пайфера, Меморандум планували як політичну угоду, яка передбачала «запевнення, але не військові гарантії» [8].

На думку більшості експертів, Будапештський меморандум необхідно трансформувати в юридично обов'язковий договір із чітким механізмом реалізації його положень, бо він виявився нездатним гарантувати територіальну цілісність та безпеку України. Це завдання могло б бути імплементовано на двосторонній основі: шляхом укладення угод про гарантії безпеки на кшталт договорів, підписаних між США й такими державами, як Ізраїль, Корея та Японія. Зокрема, Україна могла б юридично закріпити ці домовленості з державами-гарантами своєї безпеки за Будапештським меморандумом (США, Великою Британією, Францією та Китаєм) як у багатосторонньому форматі, так і окремо на двосторонньому рівні [7, с. 374].

Отже, Україна – прихильниця денуклеаризації у світі, стала слабкою, незахищеною і частково захопленою Росією, яка називала себе дружньою країною. Україна – типовий приклад холодного і жорсткого порядку в світовому співтоваристві. Природно, що не тільки Північна Корея, але й інші малі та слабкі держави не відмовляються від ядерної зброї. Іншими словами, хто вже має, не відмовляється, а хто розробляє – і далі розроблятиме, і навіть деякі країни, які володіють достатнім потенціалом, замислюються над створенням ядерної зброї. За твердженням багатьох дослідників, і Південна Корея, і Японія досить близькі до створення ядерної зброї. Приклад України, на яку проявив агресію один із гарантів її безпеки, Росія, недостатня активність західних країн та США щодо захисту України, нейтралітет Китаю – все це яскравий приклад того, що сьогодні лідери світового порядку часто бувають безвідповідальними щодо захисту малих і слабких держав.

Оточена великими потугами, перебуваючи в центрі зіткнень інтересів, Україна, так само як і Корея, піддалася нападу сильної держави. Які ж уроки можна отримати та які висновки зробити?

Слід констатувати, що сьогоднішній світовий порядок не може захистити слабкі країни від потужних ядерних держав. Якщо країна не може себе захистити, то обов'язково повинна укласти військовий союз із потужними державами. Якщо б Україна була в складі НАТО або мала б союзницький договір з США, то напевно чи Росія зважилася б на такий крок. Дивлячись на те, як Україна, що добровільно відмовилася від 2000 одиниць ядерної зброї, піддалася нападу з боку Росії – однієї з країн-гарантів, напевно чи Північна Корея та інші країни відмовляться від ядерної зброї.

Ну і нарешті, якщо зіставити анексію Кримського півострова та збройний напад Росії на Україну і Корейський півострів, то виникне чимало порівнянь і запитань щодо можливих змін китайської стратегії на Корейському півострові.

Відомо, що Україна, як і Росія, була в складі СРСР і довгі роки перебувала у сфері впливу дружньої республіки. Північна Корея і Китай теж

були країнами, пов'язаними кровно-братерськими відносинами, крім того, зараз обидві країни поки є соціалістичними. Так само, як Росія вважала Україну країною-сателітом, Китай вважає країною-сателітом Північну Корею.

Звичайно, ситуація схожа, але не ідентична – Північна Корея є самостійною державою та ще й володіє ядерною зброєю. Однак, усе ж не можна повністю виключити в майбутньому виникнення в Північній Кореї аналогічної українській ситуації.

Проте, хоч би яким тоталітарним був режим у Північній Кореї, з кожним днем число незадоволених громадян зростатиме, а для цього, щонайменше, треба кілька умов:

- по-перше, необхідне зростання частки ринкової економіки та збільшення економічної свободи;
- по-друге, економічна свобода має вплинути на політичну та соціальну свободу;
- по-третє, якомога більше товарів виробництва Південної Кореї слід виставити на ринок Північної Кореї для того, щоби змінити уявлення північнокорейців про Південну Корею та зовнішній світ.

Це дозволить громадянам Північної Кореї порівняти демократичну систему Південної Кореї з диктаторським режимом Кім Чен Ина, що, своєю чергою, викличе невдоволення режимом. Якщо невдоволення громадян Північної Кореї дійде до критичної точки та призведе до краху режиму, то куди емігрує Кім Чен Ин? Можливо, у Китай, з яким стосунки вже значно поліпшилися, чи в Росію, яка завжди прихильно ставилася до різного роду диктаторів. І якщо в Північній Кореї виникне надзвичайна ситуація, то не виключено, що Кім Чен Ин, як Янукович, звернеться за військовою допомогою до однієї з навколишніх великих держав. Якщо така ситуація виникне, то перш ніж об'єднане угруповання США–РК, згідно з планом 5029, увійде в Північну Корею, там раніше можуть виявитися або російські, або китайські війська. Але якщо Кім Чен Ин не попросить військової допомоги в Росії або Китаю, то ймовірність вторгнення невелика, оскільки Північна Корея володіє ядерною зброєю. Ну і ще через те, що Росія і Китай добре знають про плани РК–США у разі виникнення надзвичайних ситуацій у Північній Кореї. Як би не було, Південна Корея не повинна виключати ймовірність ситуації, подібної до української та ретельно обмірковувати можливі варіанти, відповідно підготуватися. Приклад агресії ядерної держави на незахищену Україну красномовно свідчить про те, що сьогодні у світі немає міжнародної сили, яка б змогла захистити слабку країну. А раптом Китай, так само як і Росія, під приводом захисту китайців, вторгнеться в Північну Корею, то як протистояти ядерній державі? [6, с.68].

Якщо для Заходу Україна є виключно важливою стратегічною зоною проти вторгнення Росії, то для Китаю стратегічно важливою зоною для захисту від морських держав є Північна Корея. За таких причин чи зможе і чи схоче Китай відмовитися від Північної Кореї? Останнім часом у Китаї з'явилося багато прихильників зміни відносин із Північною Кореєю і підтримки об'єднання Кореї під егідою Південної Кореї. Причому аргументи дуже серйозні. Але все ж багато дослідників і політиків, як у Китаї, так і в Південній Кореї, вважають, що навряд чи Китай повністю відмовиться від Північної Кореї. Адже багато років країна була зоною виняткового впливу Китаю. У світлі подій, що відбуваються в Україні, які зміни в стратегії Китаю можуть торкнутися Корейського півострова? Останнім часом відносини між Китаєм і Північною Кореєю активізувалися. Лідер Північної Кореї Кім Чен Ин у березні відвідав Китай із неофіційним візитом і зустрівся з китайським лідером Сі Цзіньпінем, який позитивно відгукнувся на пропозицію Кім Чен Ина щодо призупинення ядерних випробувань і денуклеаризації Корейського півострова. Президент Китаю Сі Цзіньпін у відповідь має намір відвідати столицю Північної Кореї Пхеньян. Це буде перший візит китайського лідера до КНДР з 2012 року, коли він обійняв посаду голови китайської комуністичної партії.

Слід відмітити, що Китай і Україна традиційно мають хороші дружні відносини. На тлі російської анексії Криму і порушення РФ Будапештського меморандуму ЗМІ Китаю в один голос повідомили про те, що Піднебесна запропонувала Україні захист від ядерного нападу, так звану «ядерну парасольку». Це був перший випадок, коли Китай запропонував Україні, як без'ядерній країні, захист від можливої ядерної атаки. Китайські журналісти оцінили такий крок Китаю як рішення впевненої в собі країни, яка має достатній потенціал для захисту від ядерної загрози. І те, що Китай уперше запропонував країні, яка перебувала в досить складному становищі, ядерний захист, говорить про прагнення Китаю посилити військовий вплив [9]. Багато дослідників цей крок Китаю розцінюють як цікавий дипломатичний хід. Та, попри це, Китай не зробив ще більш відповідального кроку – рішучого засудження агресії Росії в Україні.

Китай лише заявив, що конфлікт слід вирішити шляхом переговорів. Офіційний Пекін заявив також, що «засуджує події, які відбуваються в Україні», і що «конфлікт необхідно вирішити згідно з міжнародними правилами». І ще було зазначено, що «Китай не втручається у внутрішні події інших країн» [10].

Природно, така позиція Китаю наштовхує на думку, чого тоді варто очікувати від Китаю у разі виникнення непередбачуваних обставин, пов'язаних із Північною Кореєю на Корейському півострові? Як повинна Південна Корея це сприйняти і що протиставити? Поки що Китай засуджує розроб-

ку і випробування ядерної зброї Північною Кореєю і офіційно заявляє, що підтримує санкції ООН щодо КНДР. Крім того, він не пропонує Північній Кореї, як Україні, захист від ядерного нападу. Однак якщо у випадку зміни відносин із Північною Кореєю виникне надзвичайна ситуація в КНДР, що стане загрозою для безпеки Китаю, то, швидше за все, він докладе максимум зусиль для її стабілізації.

У такій ситуації для Північної Кореї козирною картою може стати саме «ядерна парасолька». Якщо гіпотетично Китай в обмін на відмову від ядерної зброї запропонує КНДР «ядерний захист», що тоді повинна зробити Південна Корея і союзник США? І чи прийме таку пропозицію Північна Корея? Звісно, все це залежить від ситуації, у яку може потрапити Північна Корея, а це залежить від стратегії Китаю у відношенні до Корейського півострова.

У контексті конфліктогенних регіонів чималу увагу привертають також події в Сирії. Після захоплення Росією Криму та початку війни на Донбасі, щодо РФ застосовують санкції, що завдають їй чималих збитків. Падіння цін на газ і нафту завдало серйозної шкоди економіці Росії і, у зв'язку з цим, в Росії могла вибухнути політична криза. Росія, як і раніше, сподівається за допомогою «Сирійської стратегії» звільнитися від санкцій Заходу, від міжнародної ізоляції та надати допомогу своєму союзникові Асаду.

Сирійська війна вже породила проблему біженців, кількість яких вже перевищила 2 600 000 осіб. Це стало проблемою світового масштабу. Слід сказати, що така ситуація викликана великими державами, які переслідують виключно свої егоїстичні цілі. І знову необхідно з сирійської трагедії зробити висновки, бо подібний сценарій може виникнути і в Північній Кореї.

Сирія, як за кількістю населення (23 мільйони чоловік), так і за територією схожа з Північною Кореєю. Протистояння, яке розгорнулося нині в Сирії, ще раз доводить, що великі держави, через свої національні інтереси, використовують внутрішньополітичну ситуацію малих і слабких країн. У зв'язку з цим виникає питання – як контролювати ці ситуації, які міжнародні структури спроможні їх розв'язати?

Історія розвитку світової системи показала, що перерозподіли сфер впливу відбувалися і відбуватимуться, тому малі й слабкі держави і особливо ті, які знаходяться в так званих конфліктогенних зонах, як-от Корея, Україна, Сирія, повинні зробити висновки і обрати свій шлях, який гарантував би суверенітет і територіальну цілісність. Так, після Корейської війни Південна Корея уклала союзницький договір із США і сьогодні обмежений контингент Сполучених Штатів знаходиться на її території, а також ведуться переговори щодо розміщення протиракетних комплексів системи SAAD. І не секрет, що Південна Корея сьогодні приділяє достатньо уваги для зміцнення обороноздатності країни.

Північна Корея після закінчення війни пішла іншим шляхом: маючи союзницькі договори з СРСР і Китаєм, взяла курс на розробку ракетно-ядерної зброї. Нинішні події, особливо в Україні та Сирії, власним прикладом показали, що такий варіант теж має право на існування. Сьогодні сильні країни світу не несуть відповідальності щодо захисту слабких країн. Наочний приклад тому ситуація, яка виникла в Україні.

Останні події у світі засвідчили, що немає стабільного тренду розвитку світового порядку, тому кожна країна має дбати про власну безпеку будь-яким способом. У Сирії ситуація також загострюється, оскільки Росія заявила, що надасть Сирії нові системи протиракетної оборони для відбиття ударів США та їхніх союзників. В Україні через небажання Росії виконувати вимоги мінських домовленостей і виводити свої війська з тимчасово окупованих територій на сході країни та недостатню дієвість економічних санкцій проти неї ситуація також не поліпшується.

Але потрібно зазначити, що сьогодні з'явилися позитивні тенденції, зокрема щодо зменшення напруження на Корейському півострові. Лідер Північної Кореї Кім Чен Ин заявив про припинення ядерних випробувань і про можливу денуклеаризацію Корейського півострова. Зокрема, виникли передумови для налагодження стосунків із США, які досить довго відносили Корею до «країн осі зла». Так, ще на початку березня 2018 року США запровадили додаткові санкції проти Північної Кореї за використання хімічної зброї при вбивстві Кім Чен Нама – брата північно-корейського лідера Кім Чен Ина.

А вже у квітні 2018 року директор ЦРУ Майк Помпео зустрівся з Кім Чен Ином для обговорення можливої зустрічі лідерів двох країн. І судячи з того, що позиції Помпео останнім часом тільки посилилися і він став державним секретарем США, ця зустріч є досить вірогідною. Трамп також змінив свою риторику щодо Кім Чен Ина. Якщо раніше він про нього дуже негативно висловлювався, то сьогодні Президент США Дональд Трамп назвав лідера Північної Кореї «відкритим і порядним», позитивно оцінюючи його готовність до денуклеаризації півострова.

Європейський Союз зацікавлений у перспективі зняття напруженості в цьому регіоні та зменшення загрози для самої Європи – за інформацією віце-президента Федеральної служби розвідки (BND) Оле Діля, балістичні ракети Північної Кореї можуть досягти території Німеччини та інших європейських країн. А Пхеньян може оснащувати свої МБР ядерними боєголовками.

Поступово поліпшуються відносини Північної і Південної Кореї, які довгий час були напруженими. 27 квітня 2018 року відбулася історична зустріч лідерів КНДР і Південної Кореї, які підписали Декларацію Панмунджома за мир, процвітання і об'єднання на Корейському півострові. Глави двох

держав домовилися наприкінці року укласти мирний договір. Прикметно, що ще в 1950 році почалася війна між КНДР і Південною Кореєю, коли солдати північнокорейської народної армії вторглися в південну частину півострова. Незважаючи на те, що збройний конфлікт закінчився в 1953 році, – з підписанням угоди про перемир'я, – не було укладено жодного мирного договору і технічно обидві держави досі перебувають у стані війни. Будемо сподіватися, що прогрес у відносинах між двома країнами продовжуватиметься і через деякий час постане єдина Корея.

Відтак об'єднання залишається життєво важливою проблемою для обох країн, вирішення якої сприятиме реалізації таких завдань:

- 1) процвітанню і подальшому збереженню національних почуттів єдиної нації з єдиною мовою і культурою;
- 2) звільненню від страждань і трагедій мільйонів розділених сімей;
- 3) збереженню миру та спокою на Корейському півострові;
- 4) створенню економічно потужного соціального суспільства;
- 5) створенню мирної атмосфери не тільки в Південно-Східній Азії, але й у всьому світі.

Звичайно, щоб об'єднатися, потрібно розробити відповідну стратегію, з якою погодилися б лідери обох країн, і прорахувати витрати. Згідно з результатами дослідження з питань інвестицій в інфраструктуру Корейського півострова, для відродження економіки Північної Кореї необхідно інвестувати протягом 10 років 122 млрд доларів, тобто 12 млрд доларів на рік, а це всього лише 1% ВВП Південної Кореї за 2013 рік [11, с. 29].

Проте, якщо підійти до питання із суто економічної точки зору, то досвід об'єднання Німеччини показує, що цей проект збитковий. Основною причиною було непередумане об'єднання без попередньої підготовки. За 13 років після цього об'єднання було витрачено 1 трильйон 280 млрд євро – справді величезна сума. Але давайте проаналізуємо, як вона була витрачена. 49,2% – на виплату пенсій та дотацій на ринку праці, тобто на соціальні потреби, а на будівництво інфраструктури, зокрема на автомобільні дороги та залізниці, інвестиції склали всього 12,5% [11, с.31]. Іншими словами, безпосередньо на реформу економіки витрачено було дуже мало. Для об'єднаної Кореї цей проект буде прибутковим. А прибуток після об'єднання за 10 років може скласти 300 млрд доларів [11, с.30].

Не слід забувати про те, що і Південь, і Північ нині витрачають величезні суми на озброєння, на утримання дипломатичного корпусу, розділених сімей та біженців із Північної Кореї. Додатковим стимулом є те, що витрати на об'єднання – це інвестиції в майбутнє країни, натомість нинішні витрати держав унаслідок розколу – кошти, які зникають безслідно. Тому витрати на об'єднання слід сприймати як інвестицію, яка в майбутньому повернеться з верхом. Згідно з даними дослідницького центру з

питань об'єднання, якщо таке станеться, то з 2030 до 2050 року витрати на громадську сферу складуть 831 млрд доларів США, разом із приватними інвестиціями – 3 трильйони 621 млрд доларів, а прибуток – 6 трильйонів 800 млрд доларів США [12, с. 46].

Згідно з даними Центру вивчення азійських проблем університету Корі, якщо у 2015 році розпочати економічну інтеграцію і до 2025 року вона завершиться об'єднанням, то витрати загалом до 2050 року складуть від 3 трильйонів 111 млрд до 4 трильйонів 746 млрд доларів США, а прибуток дорівнюватиме 4 трильйонам 909 млрд доларів. Звичайно, розрахунки на витрати з об'єднання багато в чому залежатимуть від ступеня підвищення життєвого рівня Північної Кореї. Але одне є зрозумілим: якщо проводити процес об'єднання поступово, підтягнувши економіку КНДР, то результат буде значно вищим.

Не можна не враховувати і той факт, що витрати на об'єднання – це витрати певного періоду, а користь – на довгі роки. Навіть важко уявити всі позитивні наслідки, що випливають із цієї акції. Директор дослідницького центру з питань об'єднання Джон Сен Хун підкреслює, що ми не підрахували витрати, понесені за 70 років розколу, тому якщо зникне загроза війни, протистояння й інші фактори, то вигода буде значно більшою, ніж розраховані дані [13, с. 31].

Підсумовуючи, слід зазначити, що сьогодні проблема об'єднання, як і 70 років тому, залишається невирішеною, але певні позитивні тенденції вже з'явилися, про що засвідчила зустріч лідерів Північної та Південної Кореї. У першу чергу потрібна нова стратегія співіснування Півночі та Півдня, яка полягає в поетапному розвитку відносин:

- налагодження тісного взаємовигідного економічного співробітництва;
- значний культурний обмін;
- утворення федеральної держави Корея на основі компромісу і взаємної довіри;
- інтеграція в царині політики і безпеки;
- інтеграція та створення країнами співдружності ПСА, зокрема й об'єднаної Кореї.

Досить позитивно на цей процес можуть вплинути світові геополітичні гравці та насамперед США. У даному контексті майбутня зустріч Д. Трампа і Кім Чен Ина може бути доленосною. Звичайно, сьогодні ніхто не знає, чим закінчився саміт США–РК, але припустити можна, що, швидше за все, на першому етапі будуть домовлятися про призупинення ракетно-ядерних випробувань і припинення спільних військових навчань США–РК. У чому ж полягає унікальність цієї зустрічі? Очевидно, що унікальність полягає в наступному:

– до сих пір США і КНДР не мають дипломатичних відносин і практично не виявляють жодного співробітництва;

– ніколи в історії Президент США не зустрічався з лідером Північної Кореї. Крім того, донедавна Трамп і Кім Чен Ин обмінювалися лише взаємними нападами, не виявляючи бажання зустрітися один з одним.

Президент Південної Кореї Мун Чже Ин дав згоду на проведення саміту за умови, якщо на зустрічі буде досягнуто консенсусу з ключового питання – денуклеаризації Корейського півострова. При цьому Мун ще раз підкреслив важливість саміту США–КНДР у вирішенні корейської проблеми. Світова громадськість не очікувала, що Дональд Трамп так швидко дасть згоду на проведення саміту з Кім Чен Ином. Відомий російський експерт у питаннях щодо Північної Кореї і кореєзнавець Андрій Ланьков стверджує, що санкційна політика та міжнародна ізоляція змусила Кім Чен Ина піти на такий крок. Думка ж іншого російського вченого К. Асмолова дещо інша. Він вважає, що якщо санкційний тиск і зіграв якусь роль, то аж ніяк не вирішальну. Крім того, деякі російські експерти вважають, що саміт і зовсім може не відбутися. Прем'єр-міністр Японії Сіндзо Ябе вважає, що Трампу, як і раніше, слід здійснювати на Кім Чен Ина максимальний тиск до тих пір, поки Північна Корея не піде на повну і незворотну денуклеаризацію. Міністр закордонних справ Китаю Ван І вважає, що переговори відбудуться, але будуть дуже непростими і навряд чи Кім Чен Ин відмовиться від ядерної зброї тому, що те, чого він хоче отримати натомість, здійснити буде непросто. Хоч Китай і вітає заяву про саміт між Трампом і Кім Чен Ином.

Візит Кім Чен Ина в Китай і зустріч з Сі Дзиньпінем засвідчує, що стратегія Кім Чен Ина аж ніяк не проста. Північна Корея вже до початку Пхенчанської олімпіади отримала комфортну позицію для ведення переговорів із Китаєм, РК, США. І в цьому ланцюжку стратегії Кім Чен Ин у першу чергу вирішив відвідати Китай. Ясно, що Кім Чен Ин, який з 2011 року після сходження на найвищу посаду жодного разу не залишав меж Північної Кореї, відвідав Китай, маючи на меті налагодити колишні стосунки з КНР, отримати підтримку Китаю і виробити тактику в переговорних процесах з РК і США. Також не виключений і варіант офіційних або неофіційних зустрічей з союзником – Росією. Слід зазначити і врахувати той факт, що РК і США почали спільні військові навчання, відкладені у зв'язку з проведенням олімпіади. Всі ці події свідчать про те, що крига скресла, але якими будуть результати – наразі важко передбачити. Зрозумілим є одне: 2018 рік обіцяє бути спекотним і поки не варто впадати в ейфорію, оскільки переговори будуть непростими у зв'язку зі складними проблемами, які потрібно вирішити. Але найскладнішим питанням, звичайно ж, залишається проблема денуклеаризації Корейського півострова.

На наш погляд, слід вирішувати проблему так:

1. Встановлення дипломатичних відносин КНДР–РК, КНДР–США.
2. Розробка ефективного способу надання гарантії режиму Північної Кореї.
3. Перегляд чинної системи міжнародного договору щодо нерозповсюдження ядерної зброї.
4. Розробка довгострокової стратегії воз'єднання Кореї, яка задовольнить не тільки КНДР і РК, але і КНР, США, РФ, Японію, тобто всіх зацікавлених великих держав, причетних до проблеми Кореї.
5. Розробка стратегії загальної консолідації корейців, які не тільки проживають в РК і КНДР, а й за кордоном. Природно, у процесі вирішення всіх цих проблем виникнуть величезні перешкоди, однак, без сумніву, необхідно чітко розробити план і докласти максимум зусиль для досягнення мети.

Можливі рекомендації:

- 1) реформування Ради Безпеки ООН із метою недопущення використання країною-агресором, яку б агресію вона б не здійснювала – пряму чи приховано-гібридну, права вето;
- 2) пошук нових інституційних та міжнародно-правових форм запобігання виникненню регіональних конфліктів;
- 3) посилення гуманітарних місій щодо надання допомоги постраждалим від регіональних конфліктів країнам;
- 4) активізація обговорення даної проблематики у форматі Великої Сімки;
- 5) посилення співпраці країн, що мають особливе геополітичне положення, наприклад України та Південної Кореї, для поживлення співпраці та обміну досвідом;
- 6) ініціювання обговорення даної проблематики учасниками світових інтелектуальних клубів: Римського клубу, Більдерберзького клубу тощо.

1. *Ткаченко В.П.* Корейский полуостров и интересы России // РАН; Институт Дальнего Востока; М.Л. Титаренко (отв.ред.). – Москва: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2000. – 207 с.
2. *Kim Hak Joon.* The unification policy of South and North Korea. – Seoul, 1978, p.27, p. 94.
3. *Goodrich L.M.* Korea, A study of US Policy in the United Nations. – NY: Council on foreign relations, 1956. – p. 13–14.
4. *Магда Є.В.* Гібридна війна: Сутність та структура феномену [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489/2220
5. *Люткен Г. В.* Некоторые новшества в интерпретации войны на Западе // Вестник Военного университета. – 2010. – № 2 (22). – С. 170–174.
6. *Кан Ден Сик.* Корейская проблема в контексте трансформаций мировой политической системы. Монографія. – К.: Изд. центр КНЛУ, 2017.–284 с.
7. *Гай-Нижник П.П.* Будапештський меморандум: передумови і наслідки (не)гарантії національної безпеки України // Гілея. – 2016. – Вип. 114 (№ 11). – С. 366–378.
8. *Pifer S.* Ukraine crisis' impact on nuclear weapons [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <http://edition.cnn.com/2014/03/04/opinion/pifer-ukraine-budapest-memorandum/>
9. «중국, 우크라이나: 핵우산약속, 사실상첫사례», 연합뉴스TV, 2013.12.11
10. «러시아, 우크라이나사태관련중국의의견일치, 내정불간섭, 뉴시스, 2014.3.3
11. 민경태, 서울평양메가시티, p.30
12. Min Kyon Te, Soul' – Phonyngang megasiti, Soul', – 2014, – p. 32
13. 민경태, 서울평양메가시티, – p. 31

Leonid CHUPRII,
Doctor of Political Sciences, Professor;

Kan DEN SIK,
Candidate of Political Sciences, Professor

FEATURES OF SOLVING REGIONAL CONFLICTS IN THE CONTEXT OF CURRENT CHALLENGES: Experience of Ukraine, Syria and Countries of the Korean Peninsula

Abstract. Today the global community more often faces new, unconventional forms of war and conflicts, which have become an integral part of international relations of the present time. In many parts of the world, the intergovernmental rivalry increases on regional and local levels, which predetermines the threat of emerging of a significant amount of violent conflicts, majority of which escalate in the armed opposition.

This issue is especially acute for Ukraine, countries of the Korean Peninsula, Syria and others. Historical events certify that in the areas, where geopolitical interests of the large states clash, the peace and safety cannot be guaranteed. Such countries as Ukraine, Syria, North and South Korea suffer because interests of superpowers have clashed.

The history of the development of the world system has shown that the reallocation of spheres of influence is inevitable, which is why small and weak states and especially those which are in conflict areas, such as Korea, Ukraine, Syria, should find a way to guarantee sovereignty and territorial integrity. For example, after the Korean War, South Korea has concluded an inter-allied treaty with the USA and today only limited contingent of the USA is located in territory of South Korea and negotiations on deployment of anti-missile complexes of the SAAD system are in progress. Moreover, South Korea is known to give today much attention to strengthening defensive capacity of the country.

After the end of the war, North Korea has taken a different path and without regard to inter-allied agreements with the USSR and China took a course for expanding missile and nuclear weapons. Today, superpowers do not carry responsibility for weak countries' security. This is proved by the challenges Ukraine experiences. It is known that Ukraine has voluntarily given up nuclear armament, as stated in the Budapest Memorandum, with the USA, Great Britain and Russia acting as guarantors. Yet, Russia has started aggression against Ukraine, annexed Crimea and continue to carry out military operations in Donbas.

However, certain positive trends should also be noted. On April 27, 2018, a historic meeting between leaders of the DPRK and South Korea took place, which resulted into signing of the Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification of the Korean Peninsula. Heads of the two states have agreed to sign by the end of the year a peace treaty that will put an end to the war between the countries. The author expresses hope that the progress in relations between the two countries will continue and they eventually become a united state.

Keywords. regional conflicts, hybrid war, conflict areas, denuclearization, Korean Peninsula, Ukraine, Syria.